

Jafari Mizaj Questionnaire (JMQ) A Self Report Scale for Warm/Cold Liver Mizaj Identification

خواهشمند است با دقت یکی از پنج گزینه مربوط به هر سوال را که به حالات خود نزدیک تر می دانید انتخاب و علامت بزنید. در همه سوالات وضعیت کلی بدن و حالات خود را نسبت به همسالان همجنس خود مقایسه و در پاسخ به هر سوال فقط یک گزینه را انتخاب فرمایید.

تاریخ.....نام و نام خانوادگی.....سن.....تلفن همراه.....

شماره	گویه	گزینه‌ها				
۱	صورت‌م نسبت به قبل لاغرتر شده است	کاملاً موافقم ۱	موافقم ۲	نظری ندارم ۳	مخالفم ۴	کاملاً مخالفم ۵
۲	پوست صورت‌م افتاده‌تر شده‌است.	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۳	رنگ پریده شده‌ام.	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۴	احساس داغی و حرارت آزار دهنده در بدنم دارم.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۵	با خوردن مواد غذایی که طبع آن گرم است ؛ مانند عسل یا خرما یا دارچین احساس داغی و حرارت در بدنم دارم.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۶	با خوردن غذایی که طبع آن سرد است ؛ مانند دوغ یا خیار یا ماست احساس سرحالی می‌کنم.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۷	هوای گرم بیشتر از هوای سرد اذیت‌م می‌کند.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۸	در هوای گرم حال بهتری دارم.	همیشه	بیشتر اوقات	گاهی اوقات	به ندرت	هیچ‌وقت
۹	در زمستان بیشتر از دیگران لباس می‌پوشم.	همیشه	بیشتر اوقات	گاهی اوقات	به ندرت	هیچ‌وقت
۱۰	معمولاً چند لیوان آب و مایعات پشت سر هم می‌نوشم.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۱۱	دائماً در طول روز احساس تشنگی می‌کنم	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۱۲	دیگران هنگام دست دادن با من می‌گویند دستم گرم است.	هیچ‌وقت	به ندرت	گاهی اوقات	بیشتر اوقات	همیشه
۱۳	دست و پایم سرد است.	همیشه	بیشتر اوقات	گاهی اوقات	به ندرت	هیچ‌وقت
جمع نمرات: برابر یا کمتر از ۳۳ مزاج کبد سرد. ۳۷-۳۴ مزاج کبد معتدل. برابر یا بالای ۳۸ مزاج کبد گرم.						

در ستون گزینه‌ها به ترتیب ستون اول یک امتیاز و هر کدام از ستون‌های بعدی یک امتیاز اضافه شده و نهایتاً ستون پنجم پنج امتیاز دارد.

پرسشنامه ۱۳ سوالی تعیین مزاج گرم و سرد کبد اولین پرسشنامه ارزیابی مزاج گرم و سرد کبد در طب ایرانی است که کلیه مراحل اعتبار سنجی را طی نموده است. نتایج این مطالعه در پایان نامه با عنوان طراحی و بالینی سنجی ابزار تشخیصی مزاج گرم و سرد کبد در طب سنتی ایران در دانشکده طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی گزارش گردیده است. این پرسشنامه با استفاده از شاخص های مد نظر منابع مکتوب طب ایرانی جهت تعیین گرمی و سردی کبد و با مشارکت حداقل ۳۰ متخصص طب ایرانی و متدولوژیست با تجربه در حیطه ابزار سازی جهت افراد ۶۰-۲۰ سال طراحی و اعتبار سنجی شده است و در آینده نزدیک مقاله آن به جامعه علمی تقدیم می گردد. توصیه می گردد همکاران ارجمند جهت استفاده از این پرسشنامه در هر گونه پژوهش، مستندات مرجع آن را به اساتید راهنما یا مشاور پروژه خود شامل متخصص طب ایرانی و همچنین اپیدمیولوژیست یا متخصص آمار زیستی ارایه نمایند و در صورت موافقت ایشان از پرسشنامه استفاده نمایند.

گزارش مختصر روند طراحی و اعتبار سنجی پرسشنامه

پرسشنامه خود اظهاری تعیین مزاج گرم و سرد کبد شامل ۱۳ سؤال است که جهت تعیین وضعیت مزاج کبد از نظر گرمی سردی بکار می رود. این پرسشنامه توسط جعفری و همکاران در سال ۲۰۱۹ طراحی و روایی و پایایی آن مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش جهت تبیین مفهوم مزاج و سوء مزاج سرد و گرم کبد، از روش تحلیل مفهوم هیبریدی شامل سه مرحله نظری (مروری بر مطالعات)، کار در عرصه (مصاحبه)، و تحلیل استفاده شد. با استفاده از ۱۱ کتاب مرجع طب ایرانی و مصاحبه با ۱۶ نفر از متخصصان طب سنتی علایم و نشانه های مزاج و سوء مزاج گرم و سرد کبد استخراج و به ازای هر علامت یک تا سه گویه و در مجموع ۲۸۰ گویه طراحی شد. در مرحله بعدی روایی صوری و محتوای پرسشنامه با مشارکت ۳۰ داوطلب و ۱۵ متخصص طب ایرانی انجام و نهایتاً ۵۵ گویه باقی ماند. پایایی گویه ها با انجام آزمون- باز آزمون با مشارکت ۲۶ داوطلب و به فاصله زمانی سه هفته انجام شد.

جهت حصول توافق بهتر در تشخیص متخصصان، طی یک نشست سه روزه با شرکت ۱۴ نفر از متخصصین طب ایرانی، علایم برگرفته از متون و مصاحبه متخصصان و داوطلبان ارایه و پس از بحث گروهی کرایتریای ماژور و مینور مزاج گرم و سرد کبد از بین علایم انتخاب گردید. روایی ملاکی (Criterion Validity) با استفاده از روش Known-groups validity بررسی شد. بدین صورت که جهت تعیین استاندارد طلایی ۲۱۶ شرکت کننده توسط یک تیم ۳ نفره از متخصصین طب ایرانی عضو هیات علمی دانشگاه ویزیت گردیده و مزاج کبد شرکت کنندگان با استفاده از کرایتری های مشخص شده و تشخیص بالینی متخصصان تعیین و بصورت جداگانه ثبت شد. از بین این افراد در تعیین مزاج ۲۰۶ نفر بین متخصصین توافق کامل یا نسبی وجود داشت که مزاج های تعیین شده بعنوان استاندارد طلایی در نظر گرفته شد. همزمان شرکت کنندگان پرسشنامه را نیز تکمیل نمودند. ضریب اسپیرمن بالای ۰/۲ سوال یک بار به طور کلی و سپس برای گرمی و سردی و اعتدال تعیین شد و گویه هایی که در هیچکدام از سه محور فوق ضریب اسپیرمن بالای ۰/۲ نداشتند حذف شدند. نهایتاً ۱۳ گویه با ضریب بالای ۰/۲ باقی ماند که بعنوان پرسشنامه نهایی استخراج گردید.

بر اساس نتایج تشخیص متخصصین از یک سو و نیز جمع امتیاز ۱۳ سوال باقی مانده از سوی دیگر برای سه حالت سردی، گرم و اعتدال ROC Curve ترسیم و نقطه برش مناسب تعیین گردید. حساسیت و ویژگی نقاط برش انتخاب شده جهت هر سه حالت سردی اعتدال و گرمی محاسبه شد. برای بررسی توزیع نرمال از آزمون Kolmogorov-Smirnov استفاده شد. خود اظهاری دارای توزیع نرمال بود؛ بنابراین از تست ANOVA و Post Hoc Test استفاده شد. Mann-Whitney Test نیز محاسبه شد.

نکته: شاید از منظر متخصصین طب ایرانی جای برخی از علایم مانند رنگ بدن، وضعیت ورید ها، عضلات و ... در پرسشنامه نهایی خالی باشد. در این خصوص لازم به توضیح است که برخی از این شاخص ها در پرسشنامه تری خشکی کبد که بزودی منتشر خواهد شد اعتبار خود را نشان داده اند و برخی هم علیرغم دقت بالا و توجه ویژه تیم پژوهش رابطه معناداری با مزاج تعیین شده نداشتند و بر اساس متد مشخص شده بالاچار در فرایند اعتبار سنجی حذف شده به پرسشنامه نهایی نرسیدند. این مساله اهمیت پژوهش ها میدانی و اعتبار سنجی بسیاری از تئوری ها مطرح شده در منابع طب ایرانی را بیش از پیش نشان می دهد.

Negative Predictive Value(NPV)	Positive Predictive Value(PPV)	ویژگی	حساسیت	نقطه برش	ویژگی
--------------------------------	--------------------------------	-------	--------	----------	-------

0.85	0.64	%74	%79	38≤	گرمی
0.63	0.38	%74	%80	34-37	اعتدال
0.90	0.46	%77	%70	≤33	سردی

پژوهشگران محترم می توانند تا زمان چاپ مقاله مستند این پرسشنامه به پایان نامه آن رفرنس دهند:

Jafari P. Development and clinimetrics of diagnostic tool of warm and cold dystemperament (sue- mizaj) of liver in Iranian Traditional Medicine: Shahid Beheshti University of Medical Science; 2019. [PhD Thesis]

این پرسشنامه در سایت مزاج در دسترس پژوهشگران قرار دارد

Mezaj.org

دکتر پریسا جعفری

متخصص طب ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

Parisa.Jafari.1349@gmail.com

09123420092